

Eiropas Reģionu komitejas atzinums “Fiskālās spējas un automātiskie stabilizatori ekonomiskajā un monetārajā savienībā”

(2017/C 207/04)

Ziņotājs: *Carl Fredrik Graf* (SE/PPE), Halmstades komūnas padomes loceklis**I. IETEIKUMI POLITIKAS JOMĀ**

EIROPAS REĢIONU KOMITEJA

II. IEVADS

1. norāda, ka euro bija domāts kā aizsardzība pret valūtas maiņas kursa svārstībām un tika ieviests, lai nodrošinātu labāku ilgtermiņa izaugsmi. Tomēr tā ieviešana ir likvidējusi politiskas alternatīvas, ar ko līdzsvarot asimetriskus satricinājumus, tostarp valūtas maiņas kursa devalvāciju;
2. pauž nožēlu par ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) nepilnībām, kas pastāv kopš tās nostiprināšanas Māstrihtas līgumā, jo kompetence monetārās politikas jomā ir piekritīga ES līmenim, savukārt finanšu politika ir palikusi dalībvalstu ziņā, un to regulē tikai noteikumi, kas paredz ne visai stingru koordināciju attiecībā uz valstu politikām;
3. uzskata, ka EMS neaizsargātība vislabāk bija vērojama pasaules finanšu un ekonomikas krīzes laikā, kad ilgtnespējīgs līdzsvara trūkums, kuru radīja pārmērīgais publisko un privāto parādsaistību apmērs, noveda pie valsts parādu krīzes, kas izpaudās kā valdības aizņēmuma izmaksu krass pieaugums dažās dalībvalstīs, pat apdraudot eurozonas pastāvēšanu, jo nebija izveidots pienācīgs fiskālā atbalsta mehānisms;
4. atzīst rezultātus, kas kopš krīzes sākuma sasniegti riska mazināšanas jomā, un daudzos pasākumus, ko ES iestādes veikušas, stiprinot valstu fiskālās politikas koordināciju;
5. konstatē, ka, neraugoties uz minētajiem pūliņiem un pozitīvu izaugsmes rādītāju atjaunošanos vairākos ES reģionos, lai gan tā lielā mērā ir ārēju faktoru rezultāts, tikai ar valstu fiskālo politiku koordināciju vien nav izdevies nedz palielināt dalībvalstu spēju absorbēt ekonomiskos satricinājumus, nedz novērst ieguldījumu nepietiekamības rašanos, nedz arī novērst nevienlīdzības palielināšanos EMS ⁽¹⁾. Šie pasākumi izrādījušies nepietiekami, lai izraisītu izaugsmi veicinošas, ilgtspējīgas un sociāli līdzsvarotas strukturālās reformas;
6. atzīst, ka ECB kopš krīzes sākuma ir nodrošinājusi ekonomikas cikla stabilizāciju. ECB priekšsēdētājs ir aicinājis izveidot integrētas iestādes, eurozonas mērogā īstenot spēcīgāku un proaktīvāku fiskālo politiku un mudinājis eurozonas dalībvalstis veikt strukturālas reformas; brīdina, ka monetārā politika pati par sevi nespēj atdzīvīnāt ekonomiku, tomēr uzsver, ka pašreizējās zemās procentu likmes veicina aizņemšanos un ieguldījumus. Lai atgrieztos pie ilgtspējīgas ilgtermiņa izaugsmes, ir vajadzīgas fundamentālas strukturālās reformas un līdzatbildība arī iedzīvotājiem vistuvākajā līmenī, un nepieciešama arī fiskālā atbildība;
7. uzsver, ka piecu priekšsēdētāju ziņojumā par Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanu ir norādīts, ka eurozonas līmenī ir vajadzīga satricinājumu amortizācijas kapacitāte, ar ko nepieciešamības gadījumā tiktu papildināti valstu līmeņa automātiskie stabilizatori;
8. uzskata, ka, lai atgūtu uzticēšanos, euro ir jāsniedz solītā stabilitāte, konverģence, izaugsme un nodarbinātība. Fiskālās spējas varētu palīdzēt sasniegt šādus mērķus. Solidaritāte ir cieši saistīta ar atbildību un atkarīga no tās, un tas nozīmē, ka papildu finansiālais atbalsts eurozonas līmenī būtu jānodrošina tikai nepārtrauktā fiskālās atbildības un strukturālo reformu klātbūtnē;

⁽¹⁾ Sk. Ikgadējo nodarbinātības un sociālā stāvokļa novērtējumu Eiropā, ko Eiropas Komisija publicēja 2016. gada 20. decembrī.

9. atkārtoti uzsver, ka visos lēmumos par EMS attīstību, piemēram, veidojot fiskālās spējas un ieviešot automātiskos stabilizatorus, ir pilnībā jāatzīst un, kad vien iespējams, jānostiprina vietējo un reģionālo pašvaldību loma, radot apstākļus ilgtermiņai izaugsmei. Tas jo īpaši attiecas uz ekonomikas un sociālās politikas, tostarp strukturālo reformu, īstenošanu un centieniem radīt uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi, kas sekmē darbvietu radīšanu un investīciju veicināšanu;

III. VISPĀRĪGI PRINCIPI

10. uzsver, ka banku savienības izveides pabeigšana ir īstermiņā visefektīvākais līdzeklis, ar ko novērst krīzes finanšu sistēmā un līdz minimumam samazināt ekonomikas satricinājumu negatīvo ietekmi⁽²⁾;

11. norāda, ka banku savienība padara uzticamāku ECB principu, saskaņā ar kuru valstu banku sistēmu finansējuma vajadzības ir jāatsaista no valstu publiskajiem budžetiem, un ka banku krīze kādā ES dalībvalstī nedrīkst novest pie banku krīzes visā ES;

12. uzsver, ka sarunās par jaunu instrumentu, piemēram, automātisko stabilizatoru, ar ko mazina asimetriskus satricinājumus, ieviešanu ir aktīvi jāiesaista gan vietējās un reģionālās pašvaldības, gan ekonomiskie un sociālie partneri;

13. uzskata, ka būtu jāstiprina EMS sociālā dimensija, sekojot līdzi attīstības rādītājiem atsevišķos reģionos un valstīs. Uzsvārs būtu jāliek uz turpmākiem pasākumiem aktīvas darba tirgus politikas jomā un strukturālajiem sociālajiem rādītājiem. Sociālajiem partneriem reģionālā, valsts un ES līmenī būtu jāiesaistās turpmākajos pasākumos, kas izriet no šiem rādītājiem;

14. pieņem zināšanai pārlicību, ka ir vajadzīga fiskālās spējas, lai EMS rīcībā būtu pagaidu mehānisms satricinājumu absorbēšanai⁽³⁾; uzskata, ka fiskālajām spējām nav jāpārklājas ar kohēzijas politikas instrumentiem, bet gan tie jāpapildina;

15. tomēr uzskata, ka fiskālās spējas ES līmenī būtu jāveido tā, lai neradītu pastāvīgu pārvedumu risku, tādā veidā vājinot stimulus pieņemt saprātīgus lēmumus ekonomikas un sociālajā jomā un īstenot stabilu politiku valsts un reģionālā līmenī, kā arī novērst valstu vai reģionu strukturālās nepilnības. Tādēļ un lai novērstu morālo risku, tām vajadzētu būt cieši saistītām ar atbilstību ES vispārējam regulējumam un progresu konverģences jomā;

16. pieprasa noteikt: lai piekļūtu Eiropas ekonomikas stabilizācijas instrumentiem, dalībvalstīm jāpierāda, ka tās īsteno atbildīgu ekonomikas politiku. Šo instrumentu izmantošanai jāiet roku rokā ar strukturālo reformu pilnīgu īstenošanu, lai uzlabotu konverģenci, koordināciju un integrāciju, un stabilizācijas rezultātā nekādā gadījumā nedrīkst izveidoties pastāvīgas vienvirziena plūsmas starp valstīm⁽⁴⁾. Atbalsts ir jādefinē Eiropas līmenī, tam jābūt ar pagaidu raksturu un ir jāparedz skaidri termiņi;

17. norāda, ka Stabilitātes un izaugsmes pakts ir jāievēro, kā precizēts Komisijas 2015. gada janvāra paziņojumā "Elastīguma vislabākā izmantošana saskaņā ar stabilitātes un izaugsmes pakta esošajiem noteikumiem", un uzsver, ka ir svarīgi, lai visām dalībvalstīm būtu stabila ekonomika un stabils valsts finanses, jo tas ir priekšnoteikums nepieciešamajiem īstermiņa un ilgtermiņa publiskajiem ieguldījumiem;

18. uzskata, ka vidēja termiņa budžeta mērķis (VTM), kas vērsts uz parāda bremzēšanu strukturālā deficīta gadījumā, jāpapildina ar nemainīgu reālo deficītu attiecībā uz vietējo un reģionālo pašvaldību publiskajiem ieguldījumiem, lai ievērojot fiskālos noteikumus, nodrošinātu pietiekamu līdzekļu rezervi ieguldījumiem;

19. atkārtoti aicina īstenot plašāku ekonomisko un sociālo konverģenci un stiprināt labu pārvaldību, kam ir izšķiroša nozīme, lai izvairītos no pastāvīgiem pārvedumiem un morālā riska, kā arī uzsver, ka ir vajadzīga lielāka konverģence;

20. vienlaikus uzsver, ka sociālo, ekonomisko un teritoriālo nevienlīdzību gan starp dalībvalstīm, gan pašās dalībvalstīs varēs mazināt tikai ar tādās koncepcijas piemērošanu, kas ietver teritoriālo dimensiju. Fiskālās atbildības ideju nevajadzētu reducēt līdz centralizētai vispārējās sistēmas piemērošanai. Patiesībā: jo vairāk decentralizācijas un lokalizācijas publiskajos izdevumos, jo vairāk stimulu un nosacījumu fiskālajai atbildībai, reformām un ieguldījumu pievilcīgam;

⁽²⁾ Atzinums "Turpmākais darbs pēc piecu priekšsēdētāju ziņojuma "Eiropas ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšana", 2016. gada 7. aprīlis, ziņotājs Paul Lindquist, COR-2015-05112, 24. punkts.

⁽³⁾ Lindquist atzinums, 35. punkts.

⁽⁴⁾ Lindquist atzinums, 33. punkts.

21. uzsver, ka reģionālās atšķirības ir jāsamazina, lai mazinātu sociālo nevienlīdzību, palielinātu izaugsmi, radītu darbvietas un uzlabotu konkurētspēju un kohēziju gan EMS, gan ES; šajā sakarā norāda uz vietējo un reģionālo pašvaldību svarīgo lomu, jo tās ir gan darba devēji, ieguldītāji, piegādātāji, gan arī pakalpojumu sniedzēji, plānotāji, pārmaiņu katalizatori un regulatori, kā arī ieguldījumu partneri;

22. norāda, ka iesaistīto vietējo un reģionālo pašvaldību līdzatbildībai strukturālajās reformās ir izšķiroša nozīme šo reformu sekmīgā īstenošanā, un uzsver Eiropas pusgada teritoriālo dimensiju. Komiteja atkārtoti aicina Eiropas Komisiju un Eiropas Parlamentu ieviest rīcības kodeksu, ar ko nodrošina vietējo un reģionālo pašvaldību strukturētu iesaisti Eiropas pusgadā, kas ir arī strukturālo reformu sagatavošanas līdzeklis ⁽⁵⁾;

23. aicina dalībvalstis pabeigt kapitāla tirgu savienības izveidi, kas veicinās pārrobežu kapitāla plūsmas, neapdraudot atsevišķu reģionu vai valstu stabilitāti, un uzņēmumiem, īpaši mikrouzņēmumiem un MVU, pavērs piekļuvi plašam finansējuma avotu klāstam un tādējādi sekmēs ekonomisko satricinājumu absorbēšanu ⁽⁶⁾;

IV. BUDŽETA ASPEKTI

24. norāda, ka euro tika ieviests bez jebkādam finansiāli politiskā atbalsta strukturām, ar ko novērst nelīdzsvarotību eurozonā, un ka ES budžets ir lielā mērā nepiemērots finansējuma ātrai mobilizēšanai, kas vajadzīga tirgu stabilizācijai, banku refinansēšanai un maksājumu bilances krīžu pārvarēšanai;

25. aicina Komisiju Eiropas turpmākās ekonomikas un finanšu politikas izstrādē nodrošināt iespēju katram reģionam piemērot ekonomiskos rādītājus, kas noteiktu tā labklājību, ņemot vērā valsts parādu un tā attiecīgo ieguldījumu Eiropas IKP izaugsmē;

26. uzsver, ka fiskālo spēju struktūra un iezīmes ir intensīvi jāapspriež un jārod risinājums, kas ir saskaņā ar prasību nodrošināt pārredzamību un demokrātisku kontroli un LESD 125. pantā noteikto klauzulu par "saistību neuzņemšanos" ⁽⁷⁾;

V. APSVĒRUMI PAR FISKĀLAJĀM SPĒJĀM

27. uzskata, ka tās varētu pildīt divas funkcijas: pirmkārt, laikā, kad ekonomikas apstākļi ir labi, varētu radīt stimulus dalībvalstu strukturālajām reformām, lai eurozonā sekmētu ekonomisko un sociālo konvergenci un uzlabotu eurozonas ekonomisko konkurētspēju un noturību. Otrkārt, eurozonas dalībvalstu ekonomisko ciklu atšķirības, ko izraisa strukturāli faktori, varētu mazināt, izveidojot instrumentu asimetrisku satricinājumu novēršanai;

28. uzskata, ka ir jāpanāk ievērojams progress ilgtspējīgu strukturālo reformu īstenošanā, lai sekmētu konvergenci, izaugsmi, nodarbinātību un konkurētspēju un tādējādi efektīvi novērstu asimetriskus satricinājumus;

29. aicina dalībvalstis apsvērt vietējo un reģionālo pašvaldību lielāku autonomiju nodokļu jomā, lai sekmētu lielāku pašu atbildību par strukturālajām reformām un nodrošinātu to labāku īstenošanu;

30. uzskata, ka ES līmeņa finansiālais atbalsts, kas nav saistīts ar esošajiem kohēzijas politikas instrumentiem, saskaņoto strukturālo reformu īstenošanai dalībvalstīs būtu jāizmanto piesardzīgi. Ikvienam iespējamajam papildu atbalstam vajadzētu nevis pārklāties ar esošajiem instrumentiem, bet gan papildināt tos;

31. uzskata, ka finanšu atbalsts būtu jāsaista ar konkrētai valstij adresēto ieteikumu īstenošanu. Strukturālo reformu atbalsta programma, kas paredzēta tehniskā atbalsta nodrošināšanai valstu iestādēm, būtu jāattīsta tālāk kā ieguldījums fiskālo spēju funkcijā sekmēt strukturālās reformas;

⁽⁵⁾ COR-2016-05386-00-00-DT.

⁽⁶⁾ Lindquist atzinums, 30. punkts.

⁽⁷⁾ Rezolūcija "Ilgtspējīga ekonomiskās un monetārās savienības (EMS) nākotne", 21. punkts.

32. norāda, ka būtu lietderīgi pārbaudīt, vai mērķtiecīgs būtu tāds papildu instruments strukturālo reformu veicināšanai, kas nodrošina finansējumu aizdevumu veidā, ar ko finansēt publisko ieguldījumu stratēģiju. Tas ļautu apzināt finansējuma avotu un ieguldījumu projektu kopumu, kas varētu būt noderīgs, lai palīdzētu īstenot nepieciešamās reformas;
33. uzskata, ka, neraugoties uz pašreizējiem centieniem konverģences un ilgtspējīgu strukturālo reformu jomā, nevar pilnībā izslēgt asimetriskus satricinājumus, kas ietekmē eurozonas stabilitāti kopumā, ņemot vērā eurozonas dalībvalstu spēcīgo integrāciju; tāpēc uzsver, ka ir vajadzīgs instruments, kas ārkārtas situācijās ļautu panākt tūlītēju stabilizāciju;
34. uzskata, ka vietējās un reģionālās pašvaldības, ņemot vērā to lielo nozīmi dalībvalstu sociālās aizsardzības sistēmās, dažās valstīs var būt vairāk pakļautas asimetrisku satricinājumu ietekmei;
35. uzskata, ka Eiropas Stabilizācijas mehānisms (ESM) būtu jāturpina attīstīt un jāpārvērš par Eiropas Monetāro fondu ar pienācīgu aizdošanas un aizņemšanās spēju un skaidri noteiktām pilnvarām, kas ietver arī iespējamu tā ieguldījumu eurozonas fiskālo spēju sekmēšanā;
36. uzskata, ka attiecībā uz fiskālajām spējām būtu piemērojama kopīga lēmumu pieņemšana un īstenošana EMS līmenī, taču tai uz brīvprātības pamata vajadzētu būt atvērtai arī tām dalībvalstīm, kuras neietilpst eurozonā;

VI. NOSLĒGUMA PIEZĪMES

37. atkārtoti aicina iesaistīt komiteju baltās grāmatas par pāreju no EMS reformas 1. posma uz 2. posmu izstrādāšanā;
38. uzsver, ka monetārās savienības padziļināšanas pasākumos ir svarīgi ņemt vērā arī ietekmi uz valstīm, kuras nav eurozonas dalībvalstis;
39. norāda, ka visi pasākumi, kuru mērķis ir pabeigt EMS izveidi, ir jāīsteno pēc iespējas pārredzamāk un ievērojot monetārās savienības demokrātisko leģitimitāti.

Briselē, 2017. gada 8. februārī

*Eiropas Reģionu komitejas
priekšsēdētājs*

Markku MARKKULA
